

Va ser llavors que van quallar les Alternatives des de Baix, que van celebrar dues trobades a Madrid i una altra a Saragossa, en les quals es van donar cita més de 400 persones. Estructurat per tallers, cada participant només podia intervenir-hi durant tres minuts. S'hi va aplegar gent de la CUP, del Sindicat Andalus de Treballadors i fins i tot alguns integrants d'IU desencisats amb el rumb de la coalició. “La ruptura amb el règim del 78, aquest era l'eix central dels nostres debats”, apunta la font abans esmentada. “La indignació era molt més estesa que no ens pensàvem, i es tractava de canalitzar-la d'alguna manera.”

L'aparició de Procés Constituent a Catalunya, amb la monja Teresa Forcades i els economistes Arcadi Oliveres i Vicenç Navarro, va animar encara més la necessitat d'organitzar-se. “La percepció de la crisi com una estafa va escampar-se pertot, tan sols calia trobar una figura mediàtica que encarnara aquest discurs, i llavors va sorgir el nom de P. I.”

Així, de manera críptica, va gestar-se l'operació P. I., que buscava encimbellar Iglesias al capdamunt d'una candidatura popular. Era professor universitari i s'expressava bé, havia col·laborat amb Esquerra Anticapitalista i tenia bons contactes dins de l'esquerra alternativa: era molt amic de David Fernández, havia fet xarrades a *herriko tabernas*, havia col·laborat amb la fundació CEPS, radicada a València... I a més, havia tocat la política amb majúscules: els dos mesos previs a les eleccions espanyoles de novembre del 2011 havia assessorat la direcció d'IU, una feina en què l'havia acompanyat Errejón. Monedero, que al seu dia fins i tot havia militat al PSOE, també havia assessorat IU amb anterioritat. De fet, amb vista a les europees del 2014, el trident Iglesias-Monedero-Errejón va explorar un acord amb la formació de Cayo Lara, per bé que no n'hi va haver.

L'aparició del manifest “Moure fitxa” va ser l'inici de Podem. “El règim del 78 és mort, ara toca soterrar-lo”, va proclamar Iglesias. Les 50.000 signatures de suport recollides a les primeres 48 hores van superar totes les expectatives i van deixar clar que la imatge de Pablo Iglesias entrant a l'Europarlament no era utòpica. No va accedir-hi tot sol, però, sinó acompanyat de quatre companys de partit.

Universitat Complutense, campus d'Hernani

La facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Complutense de Madrid és un focus d'irradiació d'idees radicals. Iglesias i els seus van organitzar el sindicat Contrapoder i van boicotar-hi conferències. Podem, però, no convenç les noves fornades d'estudiants: el veuen tebi.



La facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Complutense, al campus de Somosaguas, al nord-oest de Madrid. A la dreta, la porta del despatx de Juan Carlos Monedero.

A la porta del despatx 1.308, que Pablo Iglesias va ocupar durant tres cursos, algú ha escrit amb retolador de color roig la següent frase: “La revolución será kinkillera y lumpen o no será” [sic]. Un missatge que és un bumerang, perquè el radical Iglesias, que va organitzar el sindicat Contrapoder amb Íñigo Errejón i el professor Juan Carlos Monedero, que va participar en el boicot a conferències de Josep Piqué i Rosa Díez, avui és percebut per bona part dels estudiants com un socialdemòcrata amb cueta. Poca cosa més.

Som al nord-oest de Madrid, al campus de Somosaguas de la Universitat Complutense, tradicional reducte ultrasquerrà en un entorn bucòlic, amb xallets que valen milions d'euros i on la neu

ornamenta els arbres i la gespa. Qualsevol diria que es tracta d'una universitat nord-americana de prestigi.

Capbussar-s'hi a dins, però, ens transporta a un paisatge radicalment oposat. Pintades, adhesius, pancartes i fum de tabac i d'unes altres substàncies addictives. El *hall* que dóna a la cafeteria i la biblioteca —ubicada a la planta baixa i atapeïdes de gent— és la zona zero, però la reivindicació s'estén a cada racó de l'edifici. Peticions d'extradició per Rodolfo Martín Villa, Licinio de la Fuente i uns altres. “Chávez vive”, “Que se vaya la troika”, “Nuestro educación no pagará vuestra deuda”, “A la mierda el género”, “Su lujo, nuestra deuda” amb una foto de José Antonio Moral Santín, que com a conseller d'IU a Caja Madrid va disposar



EFE



D'esquerra a dreta: un antiglobalització, Pablo Iglesias quan tenia 21 anys, Juan Carlos Monedero quan assessorava Gaspar Llamazares com a líder

Antonio Elorza: “Podem ha estat molt hàbil a l’hora de situar-se contra els altres”

de targeta *black*, “Seguimos en la puta calle por una vivienda digna”, “No a la Constitución monárquica”, fotos d’assassinats per la policia franquista per la seua participació en assemblees...

La porta del despatx del professor Juan Carlos Monedero, secretari de Procés Constituent i Programa de la direcció de Podem, no es diferencia gaire de la resta del decorat. Tot d’adhesius decoren la porta, algunes de les quals, un *revival* de l’Alemanya de l’Est. De la porta del despatx de Carolina Bescansa, en canvi, només penja una imatge de dos pingüins.

Antonio Elorza i Jorge Verstrynge han estat espectadors d’ excepció de la germinació de Podem a la Complutense. Tots dos són professors de la facultat de fa anys. El primer no va tenir Iglesias com a alumne –“va esquivar-me cuidadosament, a diferència de Monedero, que va ser un alumne brillant”– però sí el segon, secretari general d’Aliança Popular del 1979 al 1986 –quan fou *número dos* de Manuel Fraga–, qui confessa que “Pablo ha après de mi i jo he après molt d’ell”. De fet, avui és un entusiasta seguidor de

Podem. “He recorregut el camí invers de molta gent: jo he passat de la dreta a l’esquerra, i el contacte amb ells n’ha estat un dels motius”, explica Verstrynge, per a qui “Podem és la revenja dels polítics: en política hi ha un 90% d’advocats, un 5% d’economistes i un 5% d’enginyers, metges i despistats”.

Antonio Elorza, clarament crític, ni tan sols no cita Pablo Iglesias als articles pel seu nom, sinó per les seues inicials. “Vaig editar els escrits del Pablo Iglesias autèntic”, diu, “i encara que tenia moltes limitacions, li professe un enorme respecte històric, raó per la qual prove de no confondre’l amb aquest”.

Heriberto Cairo, degà de la Facultat, és un altre dels grans defensors de Podem. L’octubre del 2013, la vaga contra el ministre d’Educació, José Ignacio Wert, es va viure amb especial tensió a la Facultat. Contrapoder va programar un tercer dia de vaga –el 22– per desmarcar-se de la resta de sindicats, que havien fixat les jornades de protesta pel 23 i 24. El degà va tancar-se amb els alumnes la nit del 21 al 22, i al matí, els piquets van provar d’impedir les classes. A l’aula on impartia classe, Elorza escoltava les puntades de peu a la porta: “El professor té segrestats els alumnes!”, deien.

Alguns anys abans, el 2008, estudiants de Contrapoder van dibuixar una diana amb la cara de Rosa Díez, que havia de pronunciar-hi una conferència. En una altra visita de Díez, Iglesias i Errejón van protagonitzar un intent de boicot.

Jorge Verstrynge: “Podem quedarà com a primera o segona força, i governarà”

Uns “atacs a la llibertat d’expressió” que contrasten amb el primer acte que el sindicat va celebrar el curs 2007-2008: un acte de suport a l’etarra José Ignacio de Juana Chaos. Contrapoder va organitzar una conferència del vice-president de Bolívia, Álvaro García Linero, el mateix dia de les eleccions estudiantils.

Ara Contrapoder ha marcat distàncies amb Podem. Juan Carlos Monedero, en canvi, ha fet de *Política para gente decente*, el seu llibre, una lectura obligatòria per als seus alumnes. “Si guanyen les eleccions, potser ens l’haurem de llegir tots”, ironitza Elorza, que malgrat tot manté una relació amistosa amb Monedero, qui li evoca “el jove bolxevic de la pel·lícula *Doctor Zhivago*”. “Discrepem ideològicament, però és molt lúcid: al seu dia li vaig posar matrícula d’honor, i tenim un missatge codificat cada cop que ens creuem pel corredor de la facultat: ell em diu ‘hola, socialdemòcrata!’ i jo li pregunto si ja ha comprat els plàtans per al seu goril·la”.

Iglesias es llicencia el 2004, esdevé doctor el 2008 i més tard s’estrena com



d'IU i Iglesias amb Julio Anguita.

a docent substituint una professora titular que emigra a Brussel·les. Es manté com a professor associat fins que l'èxit de les eleccions europees el fa concentrar-se en la política activa de manera exclusiva.

“És un cas únic, un partit polític que manté la mateixa direcció que ja existia el 2006, quan funden Contrapoder”, emfasitza Elorza, que recorda no sols els lligams amb la fundació valenciana CEPS, sinó també amb el sociòleg portuguès Boaventura de Sousa, molt vinculat a Veneçuela.

“És un partit leninista fet per ordinador, en realitat els repugna la democràcia, els agrada més l'RDA que l'RFA perquè l'RDA es proclamava democràtica. És un model popular, de base plebiscitària, que elimina les peticions democràtiques en favor del lideratge únic. Quan Iglesias

va dir a l'Assemblea Constituent que ‘el cel no s'assalta per consens’, podria haver dit també que el cel no s'assalta per vies democràtiques. A Podem, el pluralisme no hi té lloc. No oblidem que el món de les col·lectivitats anarquistes va ser un món de dictadures jacobines”, diu Elorza, per a qui “l'emmirallament en el Moviment 5 Estrelles de Beppe Grillo resulta evident”.

“Tant de bo Podem tinguera una estructura més jerarquitzada, tant de bo, però hi ha molta horitzontalitat, molta participació”, observa Verstrynge, que no dubta a qualificar com a “populisme” la seua política. “És clar que ho és, jo mateix me'n considere. Populisme és el desig de més democràcia, de més participació. Demagògia és dir-li al poble només allò que el poble vol sentir i proud. Ara bé, no m'agraden idees de Podem com ara les portes obertes a la immigració, supose que les retocaran en el programa electoral”.

Segons Elorza, Podem és “una estratègia de màrqueting polític molt precisa, molt eficaç, molt formada, en què cada declaració és una petita obra mestra” “Amb motiu dels atemptats de París, Iglesias ha divagat sense anar al moll de l'ós: ha dit que li semblava meravellós que la gent esquerra al carrer alhora que opinava ‘la llibertat tan sols es combat amb la llibertat’. No és demagògia, és habilitat”.

“És populista tot recurs polític que desborda els recursos possibles a l'hora de fer l'oferta política”, remarca Elorza, “i tant Zapatero com el discurs independentista català, que glossa les meravelles que hi haurà fora d'Espanya, també són dos

missatges populistes. La diferència entre Alexis Tsipras i Iglesias és que l'un fa un discurs radical d'esquerres, clarament fonamentat, mentre l'altre se sotmet als dictats de Vicenç Navarro [redactor del programa econòmic, conjuntament amb Juan Torres] que modula el discurs dependent de les circumstàncies”.

L'aparició del terme *casta*, que també va popularitzar Grillo, ajuda a reforçar el missatge. L'estratègia para molta atenció en les teories de l'argentí Ernesto Laclau, del qual Errejón és un entusiasta lector.

Majoria absoluta? “Està Podem en condicions d'aconseguir majoria absoluta a l'Estat espanyol? Segons Verstrynge, “si no és la primera força de les eleccions, serà la segona, i si no governa ara, governarà a les següents ocasions, ja se sap que la casta tanca files, com és natural, i hi ha en marxa una gran coalició PP-PSOE per barrar-li el pas a Podem; ara bé, han de saber que el discurs de la por no servirà de gaire: Grècia no eixirà de l'euro, obtindrà un quitament del deute... No serà cap catàstrofe i ens mostrarà el camí per on caminarem després”.

Elorza té clar que Podem “ha estat molt hàbil a l'hora de situar-se contra els altres, ells són els del *no*, però el PP defensarà l'eixida conservadora davant una experiència que podria ser terrible, això espantarà molta gent, però certament, un cara a cara entre Iglesias i Pedro Sánchez seria descoratjador”.

Com a alumne, Verstrynge recorda un Iglesias “amb idees molt avançades i sentit crític, raonava molt bé”. “Està completament preparat per ser el líder que necessita aquest país”, continua, “i



Jorge Verstrynge i Antonio Elorza, professors de Ciències Polítiques a la Universitat Complutense de Madrid.

PRATS I CAMPS



Les enganxines i les pintades omplen cada racó de la facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Complutense de Madrid. A sota a la dreta, el hall de la cafeteria i la biblioteca.

Errejón és també un altre personatge excepcional: jo li dic *Gramsci*”

L'evolució i la corrupció. “És clar que Podem ha evolucionat ideològicament en aquest any de vida”, admet Verstrynge. “és plenament conscient que té possibilitats de governar i té molta cura d'allò que proposa i d'allò que realment podria aplicar, cosa que no ha agradat gens a alguns cercles trotskistes que han donat suport a Podem, però la realitat és la que és, i cal virar quan toca, no pots anar-hi amb un programa fantasiós o directament irrealitzable. Per enganyar la gent, ja hi ha la casta”.

Quan se li demana a qui polític li recorda Iglesias, Verstrynge no en té dubte: “Als Països Catalans sabeu molt millor que no a Madrid què passa fora d'Espanya. L'ex-ministre francès Jean-Pierre Chevènement, que acaba d'escriure el llibre *Europa 1914-2014*, em

recorda molt Pablo Iglesias: és allò que a França coneixen com *esquerra republicana*. Podem, per cert, comparteix amb l'independentisme el terme sobiranista”.

La corrupció ha estat el detonant de l'explosió definitiva de Podem? Per Jorge Verstrynge, sí. “Quan els diners flueixen, la gent vol tranquil·litat, no li importa tant la corrupció... A la meua època a AP, un dirigent va dir-me ‘senyor Verstrynge, tranquil·litat ve de *tranca*’, Espanya és un poble pacient, generós, amb molt de sentit de l'humor. La gent, si té diners a la butxaca, veu la corrupció com un mal endèmic. Quan creix la desigualtat, però, aquests fenòmens són difícilment tolerables. Jo no vaig tenir notícies de Podem fins que ja havia nascut. No sóc a Podem peròestic amb Podem, i atenció, perquè conec centenars de persones que abans votaven el PP i que ara faran com jo”.

Al cor mateix de València, entre les Torres de Quart i el Mercat Central, al número 8 del carrer dels Carnissers, hi ha la petita seu de la fundació CEPS (Centre d'Estudis Polítics i Socials), nascuda el 1993 com a associació i que el 2000 va adoptar forma actual. El local, cedit per la Generalitat Valenciana dins del que establia el programa RIVA –de rehabilitació integral de València antiga, que obligava a posar en mans d'organitzacions socials un percentatge simbòlic de baixos rehabilitats–, està al costat mateix del que ocupen les ONG So de Pau i Amnistia Internacional.

Les activitats de CEPS no han estat les d'una ONG clàssica, però. Es tracta d'un grup de persones –principalment de l'àmbit universitari– amb l'aspiració comuna de fomentar “la democràcia i el socialisme” i de “construir formes de convivència en llibertat i igualtat”. El seu àmbit d'actuació, de manera pràcticament exclusiva, ha estat Llatinoamèrica, i de fet, la persiana del local que ocupen representa el mapa d'Amèrica central i del sud, acompanyat de les expressions “drets humans”, “pensament crític”, “transformació social”, “igualtat”, “emancipació”, “llibertat”, “justícia social”, “compromís”, “solidaritat” i “democràcia”.

Malgrat que el nucli principal de membres està lligat a la Universitat de València, la forta atracció que van sentir alguns professors de la facultat de Ciències Polítiques de la Universitat Complutense de Madrid els va dur a formar part de l'organigrama directiu, integrat per una desena de membres. Pablo Iglesias va ser-ne vocal durant alguns anys, i Íñigo Errejón ho és encara ara. Tant Errejón com Juan Carlos Monedero van desenvolupar tasques d'assessorament a Hugo Chávez durant la seua etapa com a president veneçolà, sempre en representació de la fundació CEPS.

L'origen de l'associació, el 1993, el conformen una quinzena d'alumnes i professors que busquen alternatives per tal de revitalitzar el concepte de l'esquerra. Capten gent propera a la seua manera de pensar però de procedència diversa –socialdemòcrata, nacionalista, comunista...– i comencen a desplegar una activitat frenètica: programen seminaris, conferències, lectures conjuntes de pensadors del moment i més activitats